

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Lucie Dolanské Bányaiové (soudkyně zpravodajky) a soudců Michala Bartoně a Zdeňka Kühna o ústavní stížnosti stěžovatele spolku **Hnutí Pro život ČR, z.s.**, sídlem Jánská 2269/26, Jihlava, zastoupeného JUDr. Jakubem Křížem, Ph.D., advokátem, sídlem Thákurova 676/3, Praha 6 – Dejvice, proti usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 13. února 2026 č. j. 9 As 13/2026-34, za účasti **Nejvyššího správního soudu**, jako účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 13. února 2026 č. j. 9 As 13/2026-34 bylo porušeno právo stěžovatele zaručené čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 13. února 2026 č. j. 9 As 13/2026-34 se ruší.

Odůvodnění:

I.

Vymezení věci a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky a § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného usnesení Nejvyššího správního soudu s tvrzením, že jím byla porušena základní práva zaručená čl. 36 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.
2. Z ústavní stížnosti i z vyžádaného spisu Městského soudu v Praze a spisu Nejvyššího správního soudu se podává, že městský soud svým usnesením ze dne 15. 1. 2026 č. j. 17 A 183/2025-19 odmítl žalobu stěžovatele na ochranu před nezákonným zásahem žalovaného Magistrátu hlavního města Prahy podle § 46 odst. 1 písm. d) soudního řádu správního pro nepřípustnost. Stěžovatel se žalobou domáhal určení, že postup žalovaného v reakci na oznámení shromáždění svolaného jiným svolavatelem na den (11. 4. 2026), místo a čas shodující se s dříve řádně oznámeným shromážděním stěžovatele představuje zásah do jeho práv. Městský soud dospěl k závěru, že stěžovatel měl proti inkriminovanému postupu brojit primárně žalobou proti rozhodnutí správního orgánu ve smyslu § 11 odst. 3 zákona č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů.
3. Stěžovatel podal proti tomuto usnesení kasační stížnost. Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 3. 2. 2026 č. j. 9 As 13/2026-11 stěžovatele vyzval k zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ve výši 5 000 Kč, a to ve lhůtě 5 dnů od doručení usnesení. Zkrácení lhůty oproti standardní patnáctidenní lhůtě ve smyslu § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, odůvodnil potřebou účinného poskytnutí ochrany práv s ohledem na předmět řízení, který se týká možné kolize dvou

ohlášených shromáždění. Usnesení bylo stěžovateli doručeno dne 4. 2. 2026; posledním dnem lhůty bylo pondělí 9. 2. 2026. Jelikož stěžovatel soudní poplatek ve stanovené lhůtě nezaplatil, Nejvyšší správní soud nyní napadeným usnesením řízení o kasační stížnosti podle § 47 písm. c) soudního řádu správního ve spojení s § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích zastavil.

II.

Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel namítá, že zkrácením zákonné patnáctidenní lhůty k zaplacení soudního poplatku Nejvyšší správní soud zasáhl do jeho práva na spravedlivý proces a přístup k soudu. Odkazuje na nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2021 sp. zn. Pl. ÚS 9/20, podle něž může soud lhůtu k zaplacení soudního poplatku ve smyslu § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích stanovit kratší pouze ve výjimečných případech. Podle judikatury Nejvyššího správního soudu – srov. k tomu rozsudek ze dne 28. 3. 2018 č. j. 8 Afs 37/2018-51 – je nutno k výjimkám ze zákonné patnáctidenní lhůty přistupovat restriktivně, přičemž důvod ke zkrácení lhůty nepředstavuje sama o sobě ani skutečnost přednostního projednání a rozhodnutí konkrétní žaloby. Stěžovatel upozorňuje, že jemu stanovená lhůta byla fakticky pouze třídní, protože 2 dny z této lhůty dopadly na sobotu a neděli. Třídní lhůta je však podle nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 2/07 nepřiměřeně krátká. Není přitom rozhodné, proč stěžovatel stanovenou lhůtu ve skutečnosti proměškal, protože prvotní pochybení – jak popsáno shora – leží na straně Nejvyššího správního soudu.

III.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

5. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel před jejím podáním vyčerpal veškeré zákonné procesní prostředky ochrany svých práv (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

6. Ústavní soud nenařídil ústní jednání, neboť od něho nelze očekávat další objasnění věci (srov. § 44 zákona o Ústavním soudu).

IV.

Průběh řízení před Ústavním soudem

7. Soudkyně zpravodajka podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslala ústavní stížnost k vyjádření.

8. Nejvyšší správní soud ve svém vyjádření uvádí, že vzhledem k tomu, že rozhodnutí o kasační stížnosti mělo přímý dopad na chystaná shromáždění, bylo nezbytné věc projednat přednostně, aby byl prostor pro případné nové rozhodnutí městského soudu nebo navazující postup správního orgánu. Z tohoto důvodu soud využil oprávnění podle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích a stanovil stěžovateli lhůtu pro zaplacení soudního poplatku ve výši pěti dnů, tedy kratší než zákonnou standardní lhůtu patnácti dnů. Poskytnutí efektivní soudní

ochrany v dané věci vyžadovalo co nejrychlejší posouzení splnění zákonných předpokladů řízení o kasační stížnosti, přičemž takto zkrácená lhůta i její důvody byly pro stěžovatele dostatečně zřetelné právě z odůvodnění usnesení č. j. 9 As 13/2026-11. S ohledem na výše uvedené Nejvyšší správní soud ve svém vyjádření navrhl, aby Ústavní soud ústavní stížnost usnesením odmítl jako zjevně neopodstatněnou nebo nálezem zamítl.

9. Magistrát hlavního města Prahy se k ústavní stížnosti nevyjádřil. V souladu s poučením obsaženým ve výzvě Ústavní soud předpokládal, že se postavení vedlejšího účastníka vzdal.

10. Stěžovatel v replice uvádí, že argumentace Nejvyššího správního soudu ve vyjádření k ústavní stížnosti se míjí s podstatou kasační stížnosti. V případě vyhovění kasační stížnosti by věc směřovala zpět k městskému soudu k novému projednání žaloby na ochranu před nezákonným zásahem, která by byla řešena v běžném režimu, a nikoli v režimu zkrácených lhůt zákona o právu shromažďovacím. Naopak v případě nevyhovění kasační stížnosti by řízení skončilo bez dalšího a stěžovateli by zároveň uplynula patnáctidenní lhůta pro podání nové žaloby podle zákona o právu shromažďovacím. Z těchto důvodů stěžovatel konstatuje, že bez ohledu na výsledek řízení o kasační stížnosti nemohl správní orgán stanovit kolidujícímu shromáždění omezující podmínky nebo jej zakázat, neboť tak může učinit pouze ve lhůtě tří dnů od doručení oznámení, která již uplynula. Dále stěžovatel kritizuje nedostatečnost a obecnost odůvodnění usnesení Nejvyššího správního soudu č. j. 9 As 13/2026-11, které nezahrnovalo žádnou konkrétní informaci ve vztahu k nutnosti zkrátit lhůtu k zaplacení soudního poplatku. Jako jediný důvod uvedlo pouze možnou kolizi dvou shromáždění, k čemuž ale ve skutečnosti nemohlo dojít. Ani v navazujícím vyjádření k ústavní stížnosti pak Nejvyšší správní soud tuto skutečnost neobjasnil, ale pouze vágně uvedl, že by rozhodl v řádu několika týdnů.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

11. Ústavní soud není součástí soudní soustavy a nepřísluší mu proto ani právo vykonávat dohled nad rozhodovací činností obecných soudů. Do rozhodovací činnosti obecných soudů je oprávněn zasáhnout pouze tehdy, došlo-li jejich pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byl stěžovatel účastníkem, k porušení jeho základních práv či svobod chráněných ústavním pořádkem. Skutečnost, že se obecný soud opřel o právní názor (resp. o výklad zákona, případně jiného právního předpisu), se kterým se stěžovatel neztotožňuje, nezakládá sama o sobě relevantní důvod k podání ústavní stížnosti (viz náleze ze dne 26. 6. 1995 sp. zn. IV. ÚS 188/94).

V.1 Obecná východiska

12. Soudy mají povinnost právní předpisy vykládat a aplikovat způsobem, který vede k věcnému posouzení sporu. Právní předpisy zakotvující pravidla pro vedení řízení mají jen služebnou (instrumentální) povahu a nemají účastníku znesnadňovat jeho přístup k soudu. Soudem stanovená lhůta pro zaplacení soudního poplatku je propadná, k zaplacení poplatku po jejím marném uplynutí nelze přihlížet. Zahájené řízení po uplynutí soudem stanovené lhůty nelze „zachránit“.

13. Ústavní soud se k problematice lhůt v právu vyjadřoval opakovaně. V nálezu ze dne 16. 10. 2012 sp. zn. Pl. ÚS 16/12 konstatoval, že lhůty byly zavedeny v pozitivním právu

proto, aby snížily neurčitost a nejistotu v právním jednání a přispěly k urychlení řízení. To platí i pro lhůtu k zaplacení soudního poplatku a z toho vychází rovněž judikatura týkající se (přiměřenosti) takové lhůty, jejíž marné uplynutí vede bez dalšího k zastavení řízení a může vyvolat zásah do základních práv účastníka řízení (viz stanovisko ze dne 23. 4. 2013 sp. zn. Pl. ÚS-st. 35/13, byť v době jeho vyhlášení samotné uplynutí lhůty určené k zaplacení soudního poplatku nezvratné zastavení řízení ještě neznamenalo).

14. Judikatura Nejvyššího správního soudu (srov. rozsudek ze dne 28. 3. 2018 sp. zn. 8 Afs 37/2018-51 a z něj vycházející rozsudek ze dne 27. 11. 2019 č. j. 4 Afs 371/2019-27 a rozsudek ze dne 19. 12. 2019 č. j. 4 As 246/2018-20) určuje, že ke zkrácení lhůty může soud přistoupit jen výjimečně. Pokud tak učiní, musí své rozhodnutí řádně odůvodnit, přičemž samotná okolnost naléhavosti konkrétního řízení (vyvolaná například návrhem na přiznání odkladného účinku napadeného rozhodnutí či přednostní režim žaloby na nečinnost) ke zkrácení této lhůty s ohledem na nutnost ochrany práv účastníka nepostačuje.

15. Ústavní soud se v řízení o kontrole norem (srov. výše zmíněný nálezný sp. zn. Pl. ÚS 9/20) k přiměřenosti lhůt k zaplacení soudního poplatku rovněž vyjádřil. Konstatoval, že zákon o soudních poplatcích předpokládá, že soudní poplatek bude uhrazen bez výzvy již při podání konkrétního návrhu – žaloby, odvolání atp. a skutečnost, že poplatek může být uhrazen až k dodatečné výzvě soudu sama o sobě představuje dostatečné beneficium dané zákonem. Každý poplatník podle Ústavního soudu rovněž nese vlastní odpovědnost za včasné a řádné zaplacení soudního poplatku, kdy naopak absence jeho zaplacení nebo jeho opožděné zaplacení vyvolává jasný a logický důsledek – zastavení řízení. Na druhou stranu lze z uvedeného nálezu sp. zn. Pl. ÚS 9/20 dovodit, že hodnocení zákona č. 296/2017 Sb. jako ústavně konformního, logického a rozumného platí za situace, kdy soud při jeho aplikaci dodrží všechny ostatní požadavky dané zákonem i požadavky dovozené judikaturou, a to právě s ohledem na to, že nezaplacení poplatku představuje důsledek nezvratný (srov. k tomu též JIRSA, J., a kol. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 441 a násl.).

16. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/07 Ústavní soud za nepřiměřeně krátkou považoval třídní lhůtu k úhradě soudního poplatku. Ústavní soud sice v dané věci primárně posuzoval porušení základních práv stěžovatele perspektivou toho, že krátká lhůta pro zaplacení soudního poplatku byla určena usnesením doručeným pouze právnímu zástupci účastníka řízení, vyslovil se však rovněž k přiměřenosti lhůty k zaplacení soudního poplatku jako takové. V této souvislosti konstatoval, že ani lhůty soudcovské procesní stanovené soudem k dodatečné úhradě poplatku za správní žalobu nesmí být nepřiměřené a svévolně stanovené.

17. Rychlost řízení je hodnotou, která má napomáhat a směřovat k účinné a praktické ochraně práv, nikoli být její formalistickou překážkou. Okolnost, že orgán veřejné moci má rozhodovat o některých věcech rychle nemůže vést k tomu, že práva účastníků řízení – zde beneficium lhůty k zaplacení soudního poplatku – mají být obětována na úkor rychlosti řízení.

18. Jak plyne z výše uvedeného, zkrácení lhůty k platbě soudního poplatku může představovat neústavní zásah do práva na přístup k soudu. Soudní ochrana není hodnota sama o sobě, resp. sama pro sebe, ale svůj účel naplňuje teprve v kontextu jiného práva, kterému poskytuje ochranu.

19. V nyní posuzovaném případě se stěžovatel hodlal domáhat ochrany realizace práva shromažďovacího. Vlastní naplnění práva shromažďovacího přitom nelze chápat jen jako individuální právo člověka, ale také jako konstitutivní prvek demokratického státního uspořádání (srov. např. nález ze dne 27. 6. 2017 sp. zn. Pl. ÚS 21/16, zejm. bod 55 a násl.). Bez možnosti shromažďovat se spontánně a bezprostředně v reakci na aktuální společenské události by společnost demokratického státu ztratila jednu ze svých zásadních nosných opor. Právo shromažďovací nesmí být založeno na povolovacím principu a při soudním přezkumu otázek týkajících se uskutečnění konkrétního shromáždění je nutná značná efektivita. Rychlost řízení však není samotným cílem a vůdčím principem ochrany shromažďovacího práva, ale pouze napomáhá efektivní ochraně tohoto základního práva. Stává-li se překážkou přístupu k soudu, přestává svému účelu sloužit.

V.2 Aplikace obecných východisek na posuzovaný případ

20. Řízení o kasační stížnosti bylo zahájeno dne 2. 2. 2026, přičemž dané shromáždění se mělo konat dne 11. 4. 2026. Nejvyšší správní soud i přes tuto dostatečnou časovou rezervu, která mu umožňovala věc meritorně posoudit, stěžovateli vymezil k zaplacení soudního poplatku lhůtu pěti kalendářních (respektive tří pracovních) dnů. Svůj postup odůvodnil jen tak, že „[ú]činné poskytnutí soudní ochrany v posuzované věci vyžaduje, aby bylo co nejrychleji postaveno najisto, zda jsou splněny všechny zákonem stanovené předpoklady řízení o kasační stížnosti“.

21. Přestože měl k posouzení at' již předpokladů řízení o kasační stížnosti či samotnému věcnému posouzení stížnosti časový prostor v řádu týdnů, Nejvyšší správní soud uložil stěžovateli splnění poplatkové povinnosti na samé hranici ústavnosti. K tomu poskytnuté poměrně lakonické a obecné odůvodnění směřující v podstatě pouze k naléhavosti posuzované věci přitom přímo odporuje požadavkům obsaženým ve výše citované vlastní judikatuře Nejvyššího správního soudu, které vycházejí z ústavně zaručeného práva na přístup k soudu a soudní ochranu. Navíc nelze přehlížet okolnost plynoucí ze samotného vyjádření Nejvyššího správního soudu k ústavní stížnosti, že totiž stěžovatel se svojí správní žalobou domáhal určení, že – zjednodušeně řečeno – postup žalovaného v reakci na pozdější oznámení „konkurujícího“ shromáždění znamenal zásah do práv stěžovatele. Stěžovatel se domáhal pouze deklaratorního rozhodnutí a věcné rozhodnutí Nejvyššího správního soudu by tudíž ke kolizi dvou shromáždění na stejném místě a ve stejném čase vést nemohlo. Nejvyšší správní soud tak bez ústavně akceptovatelného důvodu nepřiměřeně zkrátil stěžovateli zákonnou lhůtu pro zaplacení soudního poplatku a neústavně omezil jeho procesní prostor ke splnění poplatkové povinnosti.

22. Nejvyšší správní soud svým postupem stěžovateli nevratně odňal možnost využít ochrany jeho práv před soudem, neboť mu zabránil v efektivním využití opravného prostředku, který mu dává právní řád k dispozici.

23. V souladu s výše uvedeným Ústavní soud uzavírá, že Nejvyšší správní soud porušil právo stěžovatele zaručené čl. 6 Úmluvy a čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadené rozhodnutí zrušil [§ 82 odst. 1, odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 22. července 2026

Lucie Dolanská Bányaiová
předsedkyně senátu